

középiskolák első hat osztályának régi és most tervbe vett újabb oktatásával, a harmadik a leány- és középsőszakiskolák viszonyainak érdekes fejtegetésével foglalkozik. A negyedik fejezet a középiskolai matematikai oktatás négy fázisát külön-külön rendkívül élénk és tartalmas előadásban ismerteti, különösen a múlt századbéli tanterveket és az 1901-es porosz, továbbá az 1904-es hamburgi és az 1906-os württembergi tantervet, és a reformiskolák különféle törekvéseit és szervezetét (erről a VI. fejezetben is) részletezi. A régebbi idők matematikai oktatásáról sok érdekes dolgot állít egybe. Legtartalmasabb és legtanulságosabb az ötödik fejezet, mely a középiskolák három felső osztályának tantervével foglalkozik és az új kívánások fontosságát, történetét és megvalósításuk feltételeit ismerteti. Számos részletkérdésre vonatkozó megjegyzéseit sok haszonnal olvastuk. A hatodik fejezet a reformkérdésekkel kapcsolatos iskolaügyi problémákat fejtegeti. A végső hetedik fejezetben a főiskolákról szól, részletezve a göttingeni egyetem matematikai és természettudományi oktatásügyének és berendezéseinek történetét és jelen helyzetét, a többi egyetem szervezetét, a műegyetemi oktatás kérdését (részletesebben École Polytechnique-ről, a karlsruhei és a zürichi műegyetemről emlékszik meg) és végül a műegyetemi oktatást javításának alap gondolatait.

A könyv függelékében *Klein* két nevezetesebb beszéde van nyomtatva, az egyik a középiskolai, a másik a főiskolai matematikai és természettudományi oktatás reformját ismerteti. Közül a meráni 1905-ös új matematikai tantervezet olvasható.

A könyv előadási modora mindvégig eleven; kár ugyan, hogy kollegiumszerű menetében sok fontos kérdéssel kissé gyorsan végez, azonban gondolatokat keltő fejtegetéseivel elfogja azt érni, hogy a felvetett problémák ezen legelső egységes és sokoldalú tárgyalása szélesebb körökkel is megfogja ismertetni azoknak a reformoknak szükségét és alapelveit, melyek mai nap már majdnem mindenfelé a matematikai és természettudományi oktatás terén érvényesülnek.

Dr. Goldziher Károly.

Külföldi lapszemle.

Revue Pédagogique. I. kötet, 1907, 1—5. szám.

A januári füzetnek vezető helyén *Gabriel Compayré* ismerteti *Girard* atyának (1765—1850.), a freiburgi (Svájc) ferencrendi szerzetesnek a nevelésügy terén kifejtett munkásságát. A cikk egyébként kivonat a szerzőnek ily című munkájából: *Le P. Girard et l'éduca-*

tion par la langue maternelle. (Megjelent a *Les Grands Éducateurs* című gyűjteményes vállalatban Paul Delaplane-nál). *L. Bourgogne* Az élő nyelvek tanításának módszerei cím alatt *Ch. Sigwalt* könyvének (*De l'Enseignement des Langues Vivantes.* Hachette 1906.) ismertetése kapcsán a direkt módszert védelmezi Sigwalt támadásai ellenében, aki nagyon kedvezőtlenül ítéli meg e művében a direkt módszer segítségével elért eredményeket s azt kívánja, hogy a tanárnak szabad keze legyen a követendő módszer megválasztásában. A cikkíró igyekszik sorban megcáfolni Sigwalt vádjait és kifejteni a direkt módszer előnyeit. A többi cikk közül különös figyelmet érdemel *F. Gache* értekezése: *Az anyák szerepe a nevelésben,* mely azt a kérdést fejtegeti, hogyan működhetnek közre az anyák fiúgyermekük nevelésében. Először is ne bízzák a véletlenre iskolába járó fiaik barátainak megválasztását. A gyermekeknek erkölcsi fejlődése s egész jövője ne attól függjön, vajjon jó vagy rossz gyermek kerül-e melléjük az iskola padjain. A szülők maguk szemeljék ki óvatos körültekintéssel fiaiknak barátait (3—4 elegendő), az anya feladata aztán, hogy megnyissa házát e barátok előtt s meg is szerettesse velük. Hetenkint kétszer, a szabad napokon, pontosan megállapított időben egyszer az egyik, máskor a másik családnál gyűljenek össze a fiúk s az illető anyának jelenlétében mindenütt hasznosan foglalkozzanak, játsszanak, szórakozzanak. A játékok közül legjobbak azok, melyek inkább a munkához hasonlítanak (játékszerű foglalkozások). A családnak helyzete s az anyának képességei szerint minden háznál más és más módon, de mindenütt hasznosan töltsék el így a fiúk szabad óráikat. Ekként nemcsak saját fiaikat nevelnék az anyák, hanem részt vennének mások gyermekeinek nevelésében is.

A februári számban *Giosuè Carducci,* a nemrég elhunyt jeles olasz költő és tanár költészetének sajátosságait fejtegeti *Paul Hazard.* A következő, igen élvezetesen megírt cikkben egy tanfelügyelő, *Henri Doliveux,* arra irányítja rá a figyelmet, mennyire el vannak hanyagolva a történetnek, de különösen a földrajznak helyi vonatkozásai az elemi iskolában. Érdekes példákon mutatja be, mennyi elmefejlesztő okulást nyújthat a helyi talaj- és éghajlati viszonyoknak, az illető vidék növény- és állatvilágának, természeti jelenségeinek a tanulókkal való közvetetlen megfigyeltetése. Erre a célra nyomatékosan ajánlja a némely helyen már meghonosított *iskolai sétáknak,* vagyis kisebb tanulmányi kirándulásoknak rendezését. *Jules Ferry*-nek, a volt oktatásügyi miniszternek a francia közoktatás fejlesztésében szerzett érdemeit méltatja *Liard*nak és *Buisson*nak egy-egy beszéde. Kiemeljük még *Mme Georges Thévenelle* jelentését, mely a kiseddévókra nézve hangsúlyozza az iskolaorvosi intézménynek szük-

séges voltát és fontosságát, végül megemlíttünk egy rövid beszámolót az első rajztanítási nemzeti kongresszusról.

Igen változatos tartalommal jelent meg a folyóiratnak márciusi füzeté. Ennek első lapjait *Marcel Braunschwig* értekezése foglalja el, melynek címe: *A gyermeknek a játékok és játékszerek által való esztetikai nevelése*. A cikk csak egyik részlete annak a könyvnek, melyet a szerző ilyen cím alatt bocsát közre: *L'éducation esthétique de l'enfant* (a *Bibliothèque des parents et des maîtres* című gyűjteményben. E. Privat, Toulouse és H. Didier, Paris). Gondolatmenetét a következőkben vonhatjuk össze: A játéknak az esztetikai nevelés szempontjából többféle hatása van. Fejleszti az érzéseket, a látást, hallást, tapintást, mivel az első érzéki benyomásokat a játékszerektől kapja a gyermek. Fejleszti a képzeletet, mert alkalmat ad az utánzásra s az ezzel mindig együttjáró illúzióra. A játék természetének pszichológiai elemzése után megállapítja a cikkíró, minő követelményeket kell támasztanunk a játékszerekkel szemben az esztetikai nevelés szempontjából. A művészietlen játékszerek elvetendők. A csúf Paprika Jancsik és egyéb sivító szörnyalakok, idomtalan vagy torz babák száműzendők a játékok sorából. A játékszerek legyenek esztetikailag szépek, izlésesek; s bárha kétségtelen, hogy nem minden játékszer szolgál az esztetikai nevelés céljaira, annyit meg lehet követelnünk, hogy egy játékszer se működjék az esztetikai céllal ellentétes irányban. Ne legyenek továbbá a játékszerek fényűzők, túlságosan mesterkélték és tökéletesek, mivel akkor megbénítják a gyermeki képzeletnek szabad működését, nem adnak módot a tetszészerinti alakításra. Minél egyszerűbb a játékszer, annál jobb, mert annál nagyobb tért enged a gyermek teremtő szellemének. Épen ezért legjobb játékszerkészítő maga a gyermek. Ajánlja a Froebel-féle játékokat, melyek nagyban előmozdítják az érzéseknek esztetikai nevelését. Többi közt azt a tanácsot adja, hogy a gyermek játsszék egyedül, vagy ha mi felnőttek beleavatkozunk játékába, vegyünk részt abban egész lélekkel, váljunk gyermekekké, éljük bele magunkat teljesen az ő illúziójába, nehogy megzavarjuk.

Az áprilisi számban *Félix Hémon* ismerteti az algiri elemi leányiskolákkal kapcsolatban néhány lelkes francia nőnek az ottani belföldi iparművészet iskolai tanításában elért sikereit. *Émile Legouis* megrajzolja *Alexandre Beljame* pályafutását, mely a modern-nyelvi tanulmányok terén fordulópontot jelöl Franciaországban. Ezután *Cazamian* bordeaux-i egyetemi tanár egyik előadásának (*A társadalmi élet és vallás Angliában a XIV. században*) bevezető fejtegetéseit olvashatjuk, melyek igen érdekesen mutatják, milyen fölfogás uralkodik ma Franciaországban az élő nyelvek tanulására nézve.

Eszerint a nyelvek és irodalmak tanulmánya elválaszthatatlanul össze van fűzve az illető nép társadalmi viszonyainak ismeretével s épen ezért nemcsak az angol nyelvre kell tanítani az iskolában, hanem Angolországnak, az angol népnek, az ottani szokásoknak, intézményeknek, művelődésnek ismeretére is. A nyelv és irodalom nem cél, csak eszköz arra, hogy bepillantassunk egy idegen nemzetnek szellemi világába; legyen tehát az idegen nyelvi óra az illető idegen országnak egy idevarázsolt darabja, mely idegen légkörbe viszi a tanulókat. A füzet tartalmából kiemeljük még *G. Guillaume* cikkét (*A nemzeti konvent közoktatásügyi bizottságának munkálatai*), mely a következő számban fejeződik be s tulajdonképen kivonat egy nagy munkának (*A nemzeti konvent közoktatásügyi bizottságának jegyzőkönyvei*) VI. és utolsó kötete elé írt bevezetésből. E cikk igen becses adatokat foglal magában a francia oktatásügy történetére nézve.

*Scheid*nek az olvasmányok kiszemeléséről szóló értekezése nyitja meg a májusi füzetet. E tanulságos értekezésnek magva az a gondolat, hogy az olvasmányok sorozatának összeállításában ne az irodalom, hanem a gyermeki lélek fejlődése, tehát a pszichológiai szempont legyen irányadó. Mindig keveset s csupán a gyermeki lélek fejlettségi fokának megfelelő dolgokat olvassunk. E fejlődési fokokat így állapítja meg a cikkíró: Legelőször másoknak a kalandjai, cselekedetei érdeklik a gyermeket, még pedig kezdetben a csodás. később a csupán eleven, drámai elbeszélések, történetek. Utóbb következik a másoknak érzelmei iránt való érdeklődés nyilvánulása, a lírai hajlandóság, mely egyeseknél nem is jelenkezik. Csak legvégül fejlődik ki s még több egyénnél elmarad a filozófiai, politikai, kritikai, erkölcsstani elmélekedések iránti fogékonyság. Eszerint a legelső olvasmányoknak legendáknak, eposzoknak, elbeszéléseknek, majd drámáknak kell lenniök fokozatos egymásutánban, ezeket kövesse az egyéni költészet, a líra s fejezzék be a sort a gondolkodók művei. *Mlle A. Fiévet* *A természettudományok az elemi leányoktatásban* cím alatt erősen hangsúlyozza a természettudományi oktatás gyakorlati irányának fontosságát, a tanulóknak kísérletezések útján öntevékenységre szoktatását, az elvont, tudományos igazságoknak konkrét gazdasági és háztartási dolgokra alkalmazását, az egészségügyi vonatkozásoknak kellő kidomborítását.

Dr. Nagy József.

*

Revue Universitaire. (1906 okt.—dec.)*

8. szám, 1906 október 15. — A folyóirat szerkesztősége vitát indít meg a francia érettségi vizsgálatra (*baccalauréat*) vonatkozólag,

* Az utolsó ismertetés az 1906. évf. 512—515. lapjain.